

Таблиця 4

Зведені результати витрат на запроєктовані природоохоронні заходи

Заходи	Види витрат, грн			Разом, грн
	Повний ФОП	Відрахування на соцзаходи	Основні матеріали	
Створення плантації новорічних ялинок	302,3	113,4	125,5	541,2
Вирощування смереки на баланси	414,8	155,5	104,0	674,3
Вирощування багаторічних трав	20,5	7,7	125,0	153,2
Разом:	737,6	276,6	354,5	1368,7

Для реалізації запроєктованих заходів до моменту отримання кінцевого результату, тобто ефекту, необхідно витратити 1368,7 грн., з них 737,6 грн. – повний фонд оплати праці, 276,6 грн. – відрахування на соціальні заходи, 354,5 грн. – витрати на основні матеріали.

Отже, цільове вирощування лісонасаджень або посів травосуміші на трасах трубопроводів, крім забезпечення виконання ними природоохоронної або екологічної функції, економічно вигідне – отримуємо додаткову лісопродукцію.

УДК 330

Т.Л. Саган
м. Львів, ТОВ “ДЮК Лтд”

КЛАСИФІКАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ТРАКТУВАННЯ СУТІ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

© Саган Т.Л., 2001

Проаналізовано різні підходи щодо визначення поняття амортизації та узагальнення цих підходів в класифікацію за різними ознаками.

Given article is denote analysis of different approaches to the determination of notion to amortizations and generalising these approaches in the categorization for different signs.

Незважаючи на те, що вперше саме поняття та проблеми амортизації в економіці були розглянуті ще у 1588 році [1], трактування його суті і на даний час залишається далеко не однозначним. У низці джерел [2, с. 52; 3, с. 135; 4] під амортизацією розуміють процес поступового зниження цінності майна, хоча лексика відповідних визначень доволі суттєво відрізняється. Так, якщо в [2, с. 52] амортизацію трактують як “процес поступової втрати вартості основних засобів, які вживаються упродовж певного періоду”, то в [3, с. 135] цей термін характеризують як “втрату вартості основних фондів у результаті фізичного та морального зношування”, а в [4], як “поступове зниження цінності майна у результаті його зношування”.

Звернемо увагу на основні моменти цих, здавалося б, чисто лексичних відмінностей. Характерною особливістю першого визначення є акцент на зв'язок процесу поступової втрати вартості основних засобів з їх вживанням. Однак варто зазначити, що з часом втрачають цінність і бездіяльні основні засоби, а тому аналізоване визначення амортизації фактично стосується лише основних засобів, які експлуатуються. У другому визначенні увага

акцентується на тому, що втрата вартості основних фондів є наслідком фізичного та морального зношування, а третє визначення – за замовчуванням, не наголошуючи на іншому, фактично трактує амортизацію як поступове зниження цінності будь-якого майна (яке вживається і яке не вживається) у результаті будь-якого його зношування (фізичного та морального).

Повертаючись до питання неоднозначності щодо трактування амортизації, зазначимо, що є низка джерел (віднесемо їх до другої групи трактувань амортизації), де амортизацію розуміють як поступове зношування основних фондів і перенесення їхньої вартості на продукцію, яка з допомогою цих фондів виробляється [5; 6, с. 44]. Аналіз цього підходу дозволяє вказати на його відмінність порівняно з попереднім; вона полягає у тому, що амортизація у другому випадку трактується ширше, оскільки окрім поступового зношування майна (чим фактично вичерпується перша група визначень) відносить до неї і перенесення вартості основних фондів на вироблювану ними продукцію.

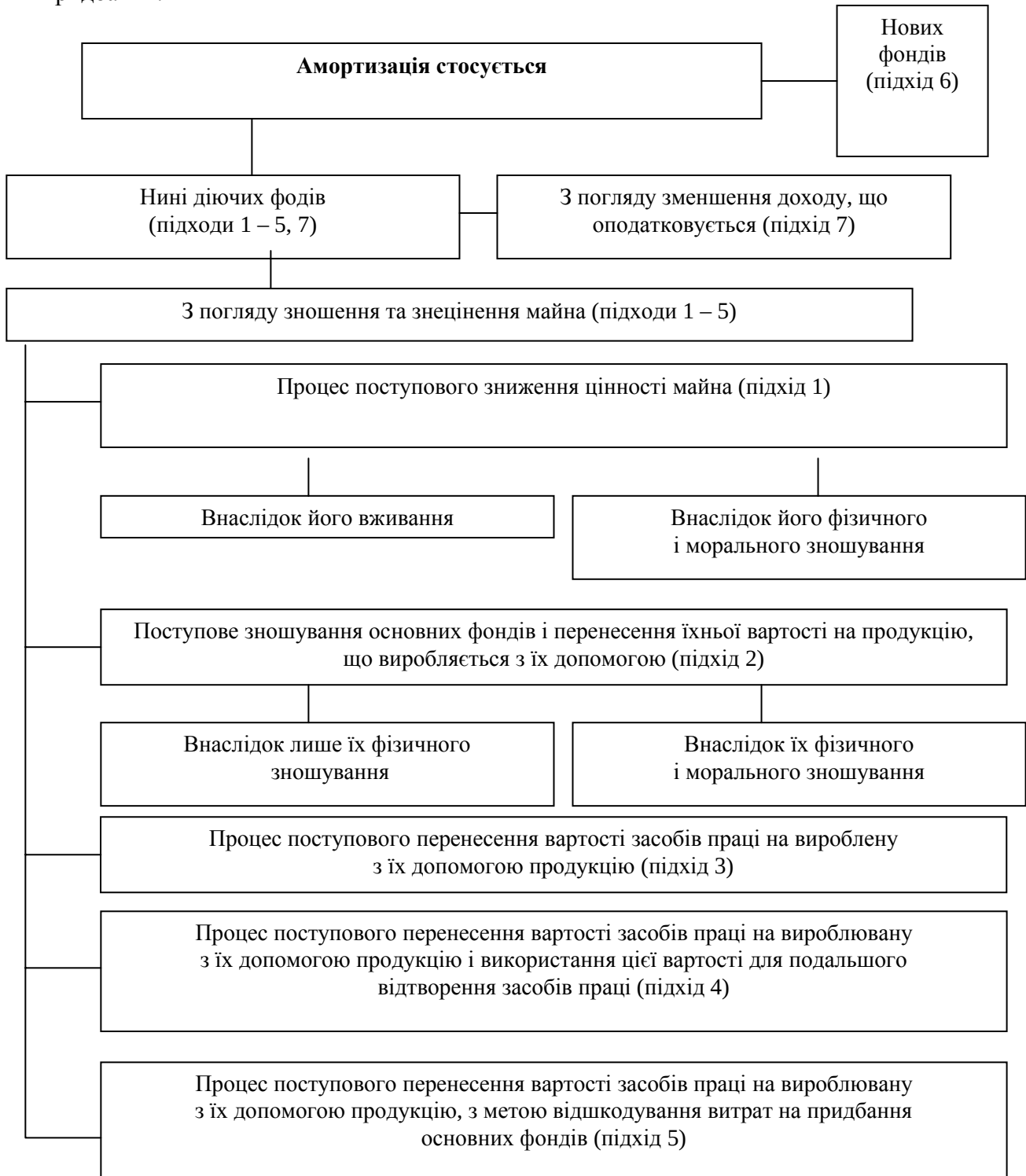
Одночасно є і група визначень, де амортизацію трактують лише як процес поступового перенесення вартості засобів праці (у міру їх зношування) на вироблену за їх допомогою продукцію [7, с. 16; 8, с. 260; 9, с. 64; 10, с. 9]. Такий підхід, очевидно, кардинально відрізняється від першого, де під амортизацією розуміється зниження цінності майна і частково збігається з другим підходом, згідно з яким амортизація – це одночасно і зниження цінності майна, і перенесення його вартості на вироблювану продукцію. Однак і у межах цієї, третьої групи визначень між ними є певні відмінності. Так, якщо в [7, с. 16] та [10, с. 9] не вказано, наслідком якого виду зношування є амортизація, а в [9, с. 64] вона пов'язується як з фізичним, так і моральним зношуванням, то в [8, с. 260] процес перенесення вартості основних фондів на готовий продукт вважається наслідком лише фізичного зношування. Ця відмінність, до речі, є досить характерною, а не певною мірою випадковою, як воно може здатися на перший погляд.

Четверта група визначень трактує амортизацію як процес поступового перенесення вартості засобів праці на вироблюваний за їх допомогою продукт з метою використання цієї вартості для подальшого відтворення засобів праці [11, с. 7; 12, с. 62]. Особливістю такого розуміння амортизації є його націленість на нагромадження коштів для повного відновлення (реновацію) у майбутньому основних фондів, що задіяні на виготовленні продукції. При цьому у визначенні в [11, с. 7] спеціально наголошується, що цей процес відбувається по мірі фізичного та морального зношування засобів праці.

Наступна (п'ята) група спеціалістів [13, с. 16; 14, с. 10] у своєму трактуванні амортизації близька до попередньої (четвертої), оскільки також вважає, що це процес поступового перенесення вартості засобів праці на вироблюваний з їх допомогою продукт, але метою цього процесу вважає не відтворення основних фондів, а відшкодування витрат на їх придбання. Тут варто наголосити, що вартість відтворення основних фондів унаслідок зміни відповідних цін під впливом різних факторів, як правило, не відповідає витратам на їх придбання. Тому дане та попереднє трактування амортизації є певною мірою близькими, але зовсім не ідентичними.

І, нарешті, є шостий науковий підхід, за яким амортизація трактується як “поступове зношування основних фондів (обладнання, будівель, споруд) та перенесення їх вартості у міру зношування на собівартість вироблюваної продукції з метою наступної компенсації зношування основних фондів” [15, с. 8]. Основна відмінність даного підходу від попередніх очевидна: до амортизації відносять одночасно і зношування майна, і перенесення його вартості на вироблюваний з його допомогою продукт, і наступну компенсацію цього зношування. При цьому, жоден з попередньо проаналізованих підходів, окрім їх другої групи, не відносить процес зношування власне до амортизації, розглядаючи його швидше як її причину. Однак шоста група визначень ширше трактує амортизацію, оскільки, на

відміну від другої, відносить до неї, окрім зношування майна та перенесення його вартості, ще й компенсацію цього зношування. При цьому залишається невідомим, що мається на увазі під компенсацією: відтворення засобів праці чи відшкодування витрат на їх придбання? Адже, як про це вже зазначалося, вартість відтворення основних фондів унаслідок зміни відповідних цін під впливом різних факторів, як правило, не відповідає витратам на їх придбання.

Класифікація підходів до трактування амортизації

Охарактеризовано та проаналізовано шість підходів до трактування амортизації, незважаючи на суттєві відмінності між ними, все ж пов'язують її з процесом зношування вже діючих основних фондів. Є підхід, згідно з яким амортизація – це не частина вартості нині діючих виробничих фондів, а витрати, необхідні для компенсації зношених засобів праці, тобто капітальні вкладення у даному році в основні фонди [16, с. 28; 17, с. 156]. Фактично на цих позиціях стоїть і О. Ланге [18, с. 32], за яким амортизація – фонд, який поступово відраховується від вартості продукції на цілі оновлення.

Згідно ще з одним, доволі розповсюдженим підходом, під амортизацією розуміють лише процедуру зменшення доходу, який підлягає оподаткуванню [6, с. 44; 19, с. 26; 20; 21, с. 12]. Правда у [21, с. 12] автори все-таки наголошують, що списання протягом певного часу згідно з вимогами оподаткування та бухгалтерського обліку початкової балансової вартості основних фондів здійснюється з метою відшкодування витрат на їх придбання. У п.1 статті 13 проекту “Податкового кодексу України” [20] основний наголос зроблено на те, що амортизація – це поступове віднесення у межах відповідних норм фактичних витрат на придбання, виготовлення або поліпшення основних фондів і нематеріальних активів, на зменшення скоригованого валового доходу платника податку. Зазначимо, що у межах останнього (сьомого) підходу до трактування амортизації, як правило, не відзначається, що величина зменшення доходу, який підлягає оподаткуванню, має відповідати реальному знеціненню відповідного майна.

Не здійснюючи поки що аналіз переваг і недоліків наведених підходів до трактування амортизації, відзначимо необхідність впорядкування цих підходів шляхом певної класифікації. Першим етапом такої класифікації може стати поділ підходів на ті, за якими амортизація стосується нині діючих фондів і ті, за якими амортизація не стосується нині діючих фондів. Очевидно, що у результаті такого поділу до першої підгрупи потраплять підходи 1 – 5 та 7, а до другої – лише підхід 6. Подальше розмежування буде виконуватися вже у межах лише першої підгрупи підходів, які на другому етапі класифікації можна додатково поділити на ті, де амортизація розглядається як процедура зменшення доходу, який підлягає оподаткуванню (підхід 7), та ті, де трактування амортизації однозначно пов'язане із зношенням майна (підходи 1 – 5). І, нарешті, третій етап класифікації стосується лише підходу 1, де розмежування відбувається за критерієм причин зниження цінності майна: в одному випадку причиною цього вважається його вживання, а в іншому фізичне та моральне зношування, та підходу 3, у межах якого необхідність процесу поступового перенесення вартості засобів праці на вироблену з їх допомогою продукцію пов'язується з мірою їх лише фізичного або одночасно морального і фізичного зносу. На рисунку наведена виконана нами класифікація підходів до трактування амортизації.

1. Гончарук Я.А., Яремко І.Й. *Економетричний огляд амортизування майна і капіталу в методології обліку* // Вісн. Львів. комерц. академії: серія економічна. – 1999. – Вип. 6. – С. 15 – 25. 2. *Універсальний словник-енциклопедія (УСЕ)* / Гол. ред. М. Попович. – К., 1999. – 1552 с. 3. *Имитационные системы принятия экономических решений*. – М., 1989. – 165 с. 4. *Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка*. – 2000. 5. *Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия*. – 2000. 6. *Словник іноземних слів* / За ред. О.С. Мельничука. – К., 1974. – 776 с. 7. *Банківська енциклопедія* / За ред. А.М. Мороза. – К., 1993. – 328 с. 8. *Основи економічної теорії* / За ред. С.В. Мочерного. – Тернопіль, 1993. – 688 с. 9. *Український Радянський Енциклопедичний Словник: В 3-х т.* / Відп. ред. А.В. Кудрицький. – К., 1986. – Т. 1. – 752 с. 10. *Борисенко З.Н. Амортизационная политика*. – К., 1993. – 136 с. 11. *Язык рынка: Словарь* / Сост. Ю.В. Буряк, В.Г. Смольков, В.Ф. Халипов. – М., 1992. – 80 с.

12. *Економіка та менеджмент / За ред. О.Є. Кузьміна.* – Львів, 1996. – 828 с. 13. *Статистический словарь / Гл. ред. М.А. Королев.* – М., 1989. – 623 с. 14. *Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Словник-довідник з підприємництва та економіки будівництва.* – Львів, 1994. – 296 с. 15. *Ермошенко Н.Н., Скворцов Н.Н., Назимова Н.К. Словарь предпринимателя.* – К., 1992. – 143 с. 16. *Гребенников П.И. Структура общественных затрат труда и плановое ценообразование.* – Л., 1984. – 175 с. 17. *Кваша Я.Б. Амортизация и сроки службы основных фондов.* – М., 1959. – 228 с. 18. *Ланге О. Теория воспроизводства и накопления: Пер. с пол.* – М., 1963. – 140 с. 19. *Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси: Пер. з англ.* – К., 1992. – 383 с. 20. *Проект “Податкового кодексу України”.* 21. *Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник.* – Львів, 1996. – 384 с.

УДК 338.583

С.Й. Сажинець, В.М. Кміть

Львівський національний університет ім. І. Франка

МЕТОДИКА НОРМУВАННЯ І ПЛАНУВАННЯ НАКЛАДНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ЗА БАЗОВИМИ ПОКАЗНИКАМИ

© Сажинець С.Й., Кміть В.М., 2001

Пропонується методика нормування та планування накладних витрат підприємства як важливих фінансових інструментів управління. Використання цієї методики має провідне значення для ефективної діяльності підприємства.

The methods of the normalization and planning of the overhead expenses as an important financial instrument are proposed in the article. The practical using of those methods has a leading importance for an effective activity of the enterprise.

Прибуток – кінцева мета бізнесу. Відомо, що для того, щоб діяльність підприємства була прибутковою, доходи від реалізації повинні перевищувати сумарно собівартість реалізації, адміністративні та збутові витрати.

Доходи від реалізації значною мірою залежать від рівня ринкових цін і їхнє збільшення є проблемним. Зрозуміло, що досягнення прибутковості діяльності промислового підприємства в першу чергу залежить від рівня витрат, які необхідно регулювати.

Важливішим із важелів регулювання накладних витрат є їх нормування та планування.

При цьому окремо на календарний рік слід встановлювати нормативи накладних витрат (адміністративних витрат, витрат на збут, витрат на утримання та експлуатацію машин і устаткування та інших загальновиробничих витрат). Така диференціація пов'язана із різними джерелами фінансування накладних витрат. Так, загальновиробничі витрати, зокрема і витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування, є складовою статтею собівартості товарної продукції і окремих виробів, а адміністративні витрати, в тому числі й адміністративні витрати цехів, та витрати на збут – це складові частини валового прибутку підприємства. Останній визначається як різниця між чистим доходом підприємств від реалізації продукції (робіт, послуг) і собівартістю їх реалізації. У зв'язку з цим, на нашу думку, нормативи адміністративних витрат та витрат на збут повинні встановлюватись у відсотках до обсягу виробництва товарної продукції загалом по